Projekt

Bieszczady, nebo a hviezdy
Nové produkty prírodnej turistiky v obci Lutowiska.

Astronómia a nočné nebo odnepamäti zaujímali ľudí. V dnešných časoch už pomaly na ne zabúdame. V čoraz viac svetlom znečistenom nočnom prostredí, máme veľký problém uvidieť Mliečnu dráhu, kométy či slabšie hviezdy. Bieszczady sú jedno z posledných takých miest v Poľsku, kde je ešte možné vidieť bohaté hviezdnaté nočné nebo, ktoré je veľkým lákadlom pre mnoho ľudí. Sú obrovským, doposiaľ nepovšimnutým potenciálom tohto miesta, ktorý by mal byť ochránený a využitý zároveň.

Samotné hviezdnaté nebo nestačí. Dôležitá je jeho propagácia spolu so zabezpečením, ktoré uľahčí kontakt s tmavou oblohou. Patrí medzi ne okrem iného: vytvorenie vhodného zázemia umožňujúceho vykonávanie pozorovaní, vyškolenie osôb - sprievodcov, vzdelávanie v oblasti ochrany tmavej oblohy a starostlivosti o zachovanie nočného životného prostredia.

Aktivity projektu budú napĺňať ciele Parku hviezdneho neba Bieszczady. Pri ich realizácii budú využité skúseností slovenských partnerov, ktorí už podobný Park tmavej oblohy Poloniny majú od roku 2010. Nakoniec, projekt si kladie za cieľ prispieť k vytvoreniu najväčšieho chráneného územia tmavého neba v Európe, ktoré zahŕňa celú medzinárodnú biosférickú rezerváciu "Východné Karpaty".

Hlavný ciel projektu:

Rozvoj cezhraničnej spolupráce v oblasti prírodnej turistiky vrátane vytvorenia Informačného centra Parku hviezdneho neba „Bieszczady“ v Stuposianoch spojenej s výstavbou infraštruktúry súvisiacej s astronómiou.

Priame ciele projektu sú:

* Výmena skúseností a vedomostí o ochrane tmavej oblohy a astroturistike medzi projektovými partnermi.

* Rozvoj infraštruktúry slúžiacej rozvoju astroturistiky.

* Príprava nových produktov spojených s prírodnou turistikou a hviezdnym nebom.

* Informovanie miestnych obyvateľov o problematike svetelného znečistenia.

* Vykonávanie monitoringu životného prostredia, vrátane nočnej oblohy.

Medzi hlavné aktivity projektu patria:

* Vytvorenie a vybavenie Informačného centra Parku hviezdneho neba Bieszczady.

* Príprava lokalít pre astronomické pozorovania.

* Verejné astronomické pozorovania pre obyvateľov a turistov.

* Odborné školenia pre podnikateľov cestovného ruchu v regióne.

* Poľsko - slovenská výmena mládeže.

* Vydanie sady materiálov pre vykonávanie prírodných a astronomických pozorovaní.

* Príprava informačných materiálov propagujúcich hviezdne nebo.

* Študijný pobyt v Park tmavej oblohy Poloniny na Slovensku.

Partneri projektu

Obec Lutowiska

Nachádza sa v juhovýchodnej časti Poľska v podkarpatskom vojvodstve a bieszczadskom kraji. Je to pohraničný región susediaci so Slovenskom a Ukrajinou. Na jej území sa nachádzajú najvyššie časti poľských Bieszczad a malebná dolina rieky San, ktorá tam pramení. Polovica územia regiónu obce podlieha prísnej ochrane národného parku Bieszczady. Nezvyčajné krásy prírody a krajiny v jeho okolí (vrátane hviezdnej oblohy), robí okres Lutowiska jedným z najkrajších v Poľsku.

Obec Stakčín

Nachádza sa vo východnej časti Slovenska, v okrese Snina, v Prešovskom kraji. Stakčín leží v doline rieky Cirochy na úpätí Bukovských hôr a Vihorlatu. Počet obyvateľov je okolo 2500 osôb. Centrum obce sa nachádza vo výške 257 m.n.m. a okolité kopce siahajú do výšky 800 m.n.m. V obci sú kostoly troch obradov: grécko-katolíckeho, pravoslávneho a rímsko-katolíckeho. V centre Stakčína sa nachádza park a kaštieľ z 18. storočia, zrekonštruovaný na dom kultúry. V Stakčíne sa nachádza aj stanica pitnej vody, čerpajúca vodu z blízkej vodárenskej nádrže Starina, ktorá je ďalej transportovaná do Košíc a Prešova.

Vihorlatská hvezdáreň v Humennom

Bola založená v roku 1952 a za vyše 50 rokov činnosti sa stala významným centrom astronomického vzdelávania, propagácie a pozorovaní v regióne. V roku 1998 bolo na Kolonickom sedle v blízkosti Stakčína, vybudované astronomické observatórium s ďalekohľadom o priemere 1 m, ktorý je najväčším na Slovensku. V roku 2012 bolo na kolonickom observatóriu postavené 8-metrové planetárium s kapacitou 50 osôb. Popri činnosti odborno-vzdelávacej taktiež propaguje ochranu nočného prostredia pred svetelným znečistením t.j. nepotrebným umelým svetlom. V roku 2010 bol vyhlásený v regióne Park tmavej oblohy Poloniny - prvý taký park na Slovensku a na Kolonickom sedle vzniklo jeho informačné centrum.

Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja a štátnym rozpočtom v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľská republika - Slovenská republika 2007-2013.

Park hviezdneho neba Bieszczady

Bieszczady, tak ako asi žiadne miesto v Poľsku, sa stali synonymom divokej prírody. Je to tiež jedno z posledných miest v Európe, kde je ešte vidieť tmavé nebo bez znečistenia umelým svetlom našej civilizácie. Prírodná tma si vyžaduje ochranu, pretože je to jeden z ohrozených druhov životného prostredia. Tak ako hviezdne nebo, tak aj iné časti bieszczadskej prírody potrebujú ochranu. A tak na jeho ochranu bol v marci 2013 vytvorený Park hviezdneho neba Bieszczady.

Územie ma propagačný charakter a bolo vytvorené na základe podpisu memoranda 12 partnerských organizácií. Územie parku má 113 846,41 ha. Nachádza sa na území poľskej časti biosférickej rezervácie "Východné Karpaty", ktoré zahŕňa: Bieszczadsky národný park, Krajobrazový park doliny horného Sanu a Cisniansko-Wetlinski krajobrazový park.

PHN Bieszczady je po Jizerskom parku tmavej oblohy (CZ) druhým takého typu. Po rezervácii hviezdneho neba v Národnom parku Brecon Beacons vo Veľkej Británii, PHN Bieszczady je druhým najväčším územím ochrany nočnej oblohy v Európe. Na juhu susedí so slovenským Parkom tmavej oblohy Poloniny.

Park nám môže pomôcť lepšie chrániť prírodné bohatstvo; propagovať a rozvíjať „zelenú" turistiku šetrnú k prírode, poskytnúť pracovné miesta obyvateľom; lepšie osvetľovať cesty a budovy, šetriac peniaze, ale rovnako zvýšiť bezpečnosť a ochrániť zdravie obyvateľov a turistov; lepšie vzdelávať našu mládež a obyvateľov.

Oficiálna webová stránka parku: **www.gwiezdnebieszczady.pl**

Svetelné znečistenie

Účinky znečistenia umelým svetlom ovplyvňujú mnohé oblasti života:

astronómia – svetelné znečistenie umelo zosvetľuje oblohu, čím značne obmedzuje, či dokonca znemožňuje pozorovanie hviezdneho neba;

kultúra a estetika – v dôsledku svetelného znečistenia je nočná krajina ochudobnená o oblohu plnú hviezd, ktorá odpradávna umelecky a vedecky inšpirovala a utvárala človeka;

prostredie – nedostatok tmy v noci narušuje biorytmy živých organizmov a tým nepriaznivo ovplyvňuje flóru a faunu;

zdravie – nadbytočné svietenie v noci môže u človeka viesť k množstvu vážnych zdravotných problémov a chorôb;

ekonómia – nesprávne a nadbytočné svietenie priamo súvisí s plytvaním elektrickej energie, čím nadmerne zaťažujeme životné prostredie;

bezpečnosť – nevhodné osvetlenie môže spôsobovať nebezpečné oslnenie účastníkov cestnej premávky, čo znižuje jej bezpečnosť;

Pre zníženie vplyvu svetelného znečistenia musíme:

Rozumne využívať vonkajšie umelé osvetlenie pomocou zdrojov svetla s intenzitou nie väčšou ako potrebujeme. Zabrániť svieteniu nahor a mimo objektov, ktoré majú byť osvetlené. V noci, keď to nie je potrebné, svetlá vypínať alebo aspoň ich intenzitu znížiť.

Chrániť tie miesta na Zemi, ktoré nie sú alebo sú veľmi málo narušené umelým svetlom. Takéto oblasti, nazývané rezerváciami alebo parkami tmavej oblohy, plnia dôležitú osvetovú úlohu, pripomínajúc nám, akým vážnym problémom je svetelné znečistenie. Taktiež sú veľkou turistickou atrakciou - miestom, kde každý človek môže obdivovať krásy nočnej oblohy.